

Sjukgymnasters artikel utlöste debattstorm

När sjukgymnasterna på Kumla vårdcentral i en debattartikel ifrågasatte läkarbristen inom primärvården blev reaktionen starkare än de hade kunnat drömma om. Särskilt läkarna blev upprörda över deras förslag att låta sjukgymnaster och andra yrkeskategorier ta större ansvar inom primärvården.

text & foto: HILDA ZOLLITSCH GRILL

- DET FINNS MÅNGA ömma tår inom sjukvården, särskilt bland läkarna, konstaterar Marianne Botvalde, sjukgymnast och chef för rehabenheten på vårdcentralen i Kumla lite torrt.

Debattartikeln, som i Nerikes Allehanda fick rubriken "Onödig läkarbrist på vårdcentralerna", skrevs i februari av Marianne Botvalde och hennes sjukgymnastkolleger på vårdcentralen. De hade tröttnat på att deras insatser och ansträngningar att effektivisera och utveckla sin verksamhet aldrig resulterade i några verkliga förändringar. De gamla strukturerna, med doktorn högst upp i hierarkin, var svåra att ändra på.

– Det är ett väldigt fokus på läkarna och läkarbristen inom primärvården. Och visst har vi en sådan, men om den nu finns måste man ju försöka arbeta på ett annat sätt så att man bättre utnyttjar de läkare som finns. Läkarna måste inte göra allt och de är inte bäst på allt, menar Marianne Botvalde.

HON OCH HENNES fem kollegor har alla arbetat länge tillsammans och har genom åren utvecklat både sin kompetens och sitt sätt att arbeta. Rehabenhetens verksamhet har därför numera en stor bredd och kan erbjuda patienterna spetskompetens inom bland annat OMT, BK och MDT. På läkarsidan däremot har läget varit annorlunda. Det är stor omsättning på läkarna på Kumla vårdcentral och många av dem kommer från andra länder med andra syn-

sätt på rehabilitering och nyttan av sjukgymnastik. Det har lett till att många patienter till exempel får läkemedel istället för att slussas över till sjukgymnasterna.

– Det händer ganska ofta att de får fel diagnos och felaktig information av läkarna om hur de ska hantera till exempel sin onda rygg, säger Inger Julin.

Missnöjet med situationen hade grott länge när Anna Hertting gjorde ett studiebesök på vårdcentralen, för att tydliggöra hur sjukgymnasterna är en outnyttjad resurs i sjukskrivningsprocessen. Marianne Botvalde, Angelica Gunnarsson, Petra Thell och de andra sjukgymnasterna på rehabenheten i Kumla blev inspirerade att göra sina röster hörda och bestämde sig för att säga vad de tyckte i en debattartikel.

– Vi ifrågasatte läkarbristen och undrade till exempel var siffran 1500 patienter per primärvårdsläkare, som ofta används, kommer ifrån. Vi anser att den grundar sig på en förlegad uppfattning om vilka yrkeskategorier och insatser som primärvården ska erbjuda patienterna. Näst förkylning är problem från rörelse- och stödjeorganen, det vill säga rygg, nacke och leder, det som patienterna oftast söker för, och där är vi experter. Det råder remissfrihet för sjukgymnaster sedan 2001, men patienten får ofta ändå först träffa en på området relativt

»Det råder remissfrihet för sjukgymnaster sedan 2001, men patienten får ofta ändå först träffa en på området relativt okunnig läkare«...

Vill mer. Sjukgymnaster kan, vill och törs ta ett större patientansvar, säger fr v Marianne Botvalde, Petra Thell och Angelica Gunnarsson.

okunnig läkare för att sedan hänvisas till sjukgymnast eller kurator, berättar Marianne Botvalde och Ingrid Julin när jag träffar dem i Kumla ett par veckor efter att debattstormen bröt ut.

Det var främst påståendet "på området relativt okunniga läkare" som rev upp känslorna.

Indignerade läkare skrev debattinlägg där de ömma tårna blev mycket tydliga – man kallar inte ostraffat läkare för okunniga, även om det handlar om området sjukgymnastik, där läkare har liten eller ingen utbildning alls.

Nej, läkare kan enligt debattsvaren allt och om andra professioner som sjukgymnaster, kuratorer eller sjuksköterskor skulle vara patienternas första vårdkontakt så hotas patientsäkerheten. "Sjukgymnasternas förslag skulle för väldigt många patienter leda till onödigt lidande och för tidig död" hävdar till exempel en debattör.

ATT LÄKARNA SKULLE känna sig provocerade var kanske inte alldeles oväntat, men att det skul-

le bli sådan uppståndelse och debatt som det blev förvånade sjukgymnasterna i Kumla.

Både Radio Örebro och Dagens medicin har uppmärksammat debatten. Men från sjukgymnastkollegorna på andra håll i landstinget har tystnaden varit i det närmaste kompakt.

– Vi trodde att vi skulle få mer stöd från andra sjukgymnaster, men det blev helt tyst, ingen sa någonting, inte på jobbet heller.

Däremot har de fått stöd från Anna Hertting och Helena Pepa i förbundsstyrelsen, som skrev en debattartikel i Nerikes Allehanda med budskapet att sjukgymnaster, i samverkan med andra professioner, kan ta en större del i sjukskrivningsprocessen och patientens återgång i arbete när det gäller patienter som har problem med till exempel rygg, nacke och leder samt stressrelaterad och psykosocial problematik.

Ångrar ni att ni skrev er artikel, med tanke på all uppståndelse?

– Nej, absolut inte! svarar Ingrid Julin och Marianne Botvalde utan att tveka.

»Läkarna måste inte göra allt och de är inte bäst på allt.«

→

Hit men inte längre. Sjukgymnasterna vid Kumla vårdcentral har tröttnat på att läkarbristen alltid står i fokus. Nu vill de jobba mer självständigt.

»Vi trodde att vi skulle få mer stöd från andra sjukgymnaster, men det blev helt tyst«

I fokus. Uppmärksamheten från media har varit omtumlande, tycker Angelica Gunnarsson.

– Det ligger inte för oss att ge upp, säger Ingrid Julin. Det här har vuxit fram under lång tid och vi känner så tydligt att vi är på rätt spår och att primärvården måste tänka om.

De tycker att sjukvården bygger på förlegade hierarkier där läkarna sitter på piedestal. Varför ska verksamhetschefer till exempel vara läkare?

– Är det läkarbrist så ska väl de jobba med patienter istället, och låta chefsutbildade vara chefer istället, tycker Marianne och Ingrid.

DE TYCKER ATT debatten har blivit mer saklig sedan Anna Hertting och Helena Pepa i LSR:s förbundsstyrelse skrev sin debattartikel.

I Kumla är det stora förändringar på gång.

Står på sig. Marianne Botvalde, enhetschef på rehabenheten, ångrar absolut inte att de skrev artikeln.

Tre mottagningar ska bli två och i samband med det passar man på att förändra arbetsättet.

En ny webbsida är på gång med tydligare information, som till exempel att det råder remissfrihet för besök hos sjukgymnast, något som många patienter inte känner till.

En stor utredning om hur primärvården ska fungera i framtiden i Örebro län har nyligen presenterats och är nu ute på remissrunda inom landstinget.

I utredningen framhålls att man bör organisera arbetsuppgifterna så att alla yrkeskompetenser utnyttjas till fullo.

Så sjukgymnasterna i Kumla har positionerat sig i precis rätt tid. ✨

KUMLA:

Ny strategi i löneförhandlingen

En läkare på vårdcentralen i Kumla tjänar tre gånger så mycket som en sjukgymnast och har en helt annan lönespridning. Nu har sjukgymnasterna i Kumla tröttnat på sin låga lön. Sjukgymnasterna gör därför gemensam sak och löneförhandlar tillsammans.

MED ETT GEMENSAMT CV och en powerpointpresentation av hur löneläget på vårdcentralen ser ut, fick de sin chef att häpna.

– Vi har jobbat ihop i många år och utvecklat vårt sätt att arbeta så att vi tillsammans har en hög kompetens, säger chefen på rehabenheten Marianne Botvalde.

Sjukgymnasterna, med sammanlagt sex tjänster, har vidareutbildat sig så att de tillsammans täcker områden som exempelvis OMT, BK och MDT.

– Våra olika spetskompetenser gör att vi kan ha en stor bredd i verksamheten.

Nu har de sammanställt ett gemensamt CV och gjort en grafisk och jämförande presentation av de olika yrkeskategoriernas löner på vårdcentralen.

– Läkarnas löner placerar sig utefter en lång linje upp mot 60 000 kronor i månaden medan sjukgymnastlönerna ligger

samlade runt 22 000. Vi har alltså ingen löneutveckling alls under vårt yrkesliv, säger Angelica Gunnarsson, en av sjukgymnasterna i Kumla.

Den yngsta av sjukgymnasterna på Kumla vårdcentral får i ingångslön mindre än en undersköterska.

MARIANNE BOTVALDE och hennes sjukgymnastkolleger vill nu ha en rejäl löneförhöjning. De anser att de med sin kompetens och en annan arbetsfördelning mellan professionerna kan minska behovet av läkare på vårdcentralen. Därför har de ställt krav på att få dela på en läkarlön, vilket innebär 10 000 kronor per sjukgymnast i löneförhöjning.

– Men vi kommer ju ändå inte ens upp i hälften av en läkarlön, påpekar Angelica Gunnarsson.

Hur reagerade chefen?

– Han bleknade men insåg att vi har en poäng, säger Marianne Botvalde.

Hur det gick med det kollektiva lönesamtalet får vi återkomma till, det var inte klart när denna tidning gick i tryck.

HILDA ZOLLITSCH GRILL